

Posamezna številka 1 Din, mesečno, če se sprejema list v uradi, naročnina 4 Din, na dom in po pošti dostavljen list 5 Din. - Celoletna naročnina je 50 Din, polletna 25 Din, četrtletna 13 Din. Cene inseratov pod pogovorom

PONEDELJSKI SLOVENEK

Uredništvo: Kopitarjeva ul. št. 6/III
Telefon št. 2050 in 2996. — Rokopisi se ne vračajo

Uprava: Kopitarjeva ulica št. 6
Poštni ček, račun, Ljubljana 15.179.
Telefon št. 2549

Usoda koroških Slovencev Poslanec Starc o pomenu dunajskega kongresa

Dunaj, 1. julija 1932.

Ob sklepu manjšinskega kongresa je naš poseben dopisnik obiskal voditelja koroških Slovencev župnika Starca, s katerim je imel naslednji razgovor:

Kako je z rešitvijo manjšinskega vprašanja na Koroškem?

Najkrajše povedano: Sploh se še ni začelo reševati. Kajti vsi dosedanja navidezni poskusi so po sedanjosti imeli samo namen, da vsako rešitev zavlečejo. Če bi Nemci imeli namen, reševanje našega vprašanja začeti, bi sprejeli naše spreminjavalne predloge h kulturni avtonomiji.

Vsed strahu, da bi v slovenski Koroški zbog avtonomije nastala država v državi, še bolj pa vsled premale uvidenosti pomena kulturne avtonomije na Koroškem za nemško manjšino v srednji Evropi, je predlog propadel pri najvažnejši točki: Čigavi so otroci, ki jih starši pošljejo v šolo samo z namenom slovenskega jezika?

Ob desetletnici plebiscita je nemška večina predlagala namesto avtonomije »kulturni urad za mešano ozemlje«. Ze označba »za mešano ozemlje« je pokazala, da bi urad ne rabil manjšin, ampak večino, da z njegovo pomočjo ustvarja »izenačenost kulturo, kakor se je izrazil prejšnji deželni glavar dr. Lamisch. Ker pa niso postavili postavke za ta urad v deželni proračun, se je pokazalo, da je bil sklep ustanovitve kulturnega urada samo dekoracijski čin deželnega zbora za plebiscitno slavnost.

Odprijo je vprašanje posredovanja nemških manjšin, ki so leta 1919 v Zenevi pooblastile predsednika dr. Junghanna iz Berlina, da ustvari novo podlago za nova pogajanja. Ker trdijo večinske stranke na Koroškem, da posredovalnih predlogov ne poznajo, je sedaj naloga zastopnikov nemških manjšin, da vprašanje razčistijo. Dejstvo je, da nemška večina na Koroškem noče ničesar ukreniti v prilog našim manjšinam in noče nič več slišati o toliko poudarjeni »reciprociteti« v Jugoslavijo.

Kako to vpliva na koroške Slovence?

Vsaka krivica boli in čim dalj traja, tem huje boli. Zato opažamo, da zavednejši del koroških Slovencev vedno težje nosi zastopavljanje in vedno bolj očitno daje duška nad dvojno mero, četudi ne v obliki, kakor jih rabijo nekatere nemške in madjarske manjšine.

Kaj mislite s tem?

Na sedanjem kongresu je namreč našteval zastopnik madjarske manjšine v Češkoslovaški, grof Esterhazy krivice, ki jih dela »Slovaška liga« madjarski manjšini. Dobil sem iz poročila vtis, da je delovanje te lige zelo nedolžno napram delovanju koroškega Heimabunda, Südmärke itd., pa vendar se nečemo poslužiti plenuma kongresa, da bi nastopili proti početju teh ustav proti nam.

Drugi češkoslovaški državljani, predstavniki nemške manjšine posl. Peters je glede na socialno in gospodarsko zastopavljanje Nemcev pri javnih službah prosil kongres, da sprejme resolucijo, v kateri se pozivajo večinski narodi, da manjšinam zagotovijo primerno število javnih mest. Da so predlog sprejeli s ploskanjem, je jasno, saj ni za našo inteligenco na Koroškem nobenega javnega mesta na razpolago. Če Nemci zahtevajo, da se upošteva njihova inteligenca, bodo morali že sami z dejanji preji pokazati, da spoštujejo pravice drugih manjšin.

Kako sodite o letošnjem kongresu?

V dveh zadevah se mi zdi važen: Prvič je korigiral manjšinskim zastopnikom, v kolikor stojijo pod vtisom nemškega časopisa, naziranje o pomenu zveze narodov. Ta zveza je prvi mednarodni forum v človeški zgodovini, na katerega se morejo pošiljati manjšinske pritožbe, čeprav je še nepopoln. Pravilnik o postopanju s pritožbami bi bilo treba preurediti, da bi se to reševale hitreje in da bi pravica manjšin ne trpela. Poleg tega obstojijo še države, ki niso po mednarodnih pogodbah sploh obvezane priznati obstoj narodne manjšine. Prav letošnji kongres se je zavzel za to, da bi se obveznost spoštovanja manjšin razširila na vse države.

Posebno pa se mi zdi letošnji kongres važen zaradi obravnavanja vprašanja »Cervek in narodnost«. Z njim so se pečale na kongresu priznane avtoritete. Stališče katoliške cerkve do narodnosti je iz praktičnega stališča na podlagi bogatih izkušenj lepo razložil g. prelat dr. Dreese, a iz znanstvenega stališča najbolj točno in globoko g. dr. Ehrlich, dekan teološke fakultete v Ljubljani, v svojem referatu, ki ga je poslal kongresu manjšinam kot kažipot za nadaljnja izvajanja v tem za manjšine najbolj važnem vprašanju.

Kakaj danes ne predseduje dr. Wilfan?

Na dopoldanski seji se je zgodil obžalovanja vreden slučaj. Zastopnik madjarske manjšine grof Esterhazy je začel obravnavati vprašanje svoje manjšine z izrazi, ki so nasprotovali sklepom prezidija kongresa. Predsednik dr. Wilfan mu je zato odvzel besedo, pa se Esterhazy ni pokoril. Preobito delo, naporna pažnja na vsako besedo referentov na kongresu so izžrpale močne sile g. predsednika do skrajnosti. Zato se ne čudim, da ga je služaj nepokorščine tako potrl, da so mu nekaj minut po prekinjenju seje odrekale moči. Upajmo, da se bo čimprej opomogel. Kongres mu je ob sklepu na najslovesnejši in najpristranejši način izrekel svoje simpatije in svoj zvestobo in tako dal zadoščenje. Kongres je trajno nemogoč, če bi vsaka manjšina v plenarnih sejah smela obravnavati svoja pravila, zato se je ustvarila publikacija poročil. Ne, kar narode loči, ampak, kar narode

Nemčija zavrnila sporazum Francoski predlogi v treh točkah nesprejemljivi - Samo taktična poteza?

Lausanne, 3. julija. tg. Nemški državni kancelar von Papen je danes dopoldne obiskal MacDonalda in mu v enournem razgovoru pojasnil nemško stališče o načrtih za sporazum, ki so bili včeraj zvečer izročeni nemški delegaciji in katere je nemška delegacija ponoči preštudirala. Nemška delegacija je prišla do spoznanja, da so predloženi načrti v treh točkah nesprejemljivi, deloma pa še ne sprejemljivi: 1. Številka nemške odpravnine, ki naj se plača blagajni za obnovo Evrope, je še veliko previsoka. Nemčija bi morala plačati po 4800 milijonov mark vsako leto, začeti po triletnem moratoriju, potem pa razdeljeno na 10 let. Ta plačila skupno z obrestmi privatnih dolgov, bi zopet razbila nemško gospodarstvo in bi se tudi ne mogla nikdar transferirati. — 2. Plačila bi se imela vršiti v državnih obveznicah, katere bi lahko dala naprej mednarodna reparacijska banka v Bernu, čim bi se mogel doseči emisijski kurz po 90 odstotkov. V načrtu pa je navedeno, da direktorij mednarodne reparacijske banke tudi lahko sklene, da sme obveznice izdati po nižjem kurzu, torej predčasno, če bi bilo to potrebno. Proti temu je nemška delegacija absolutno protestirala in označila to točko kot nesprejemljivo. — 3. V plačilnem

načrtu ni nobene nadaljnje zveze nemških plačil z evropskimi dolgi za Ameriko, toda v spremni izjavi se namigava, da naj Nemčija založi dodatne obveznice z določenim časom obtoka v višini okoli 3 milijard, ki bi se imele izdati samo tedaj, če bi prišlo do sporazuma z Ameriko o dolgovih. To se pravi, te dodatne obveznice bi se dale Ameriki, če bi vendarle še zahtevala plačilo, dalje pa se pravi, da bi Nemčija s temi obveznicami zopet postala direktna dolžnica Amerike. Nemški državni kancelar je izjavil, da je tudi ta indirektna zveza za Nemčijo popolnoma nesprejemljiva. Nemčija in Amerika sta svoj vojni obračun sklenili še pred leti. Obe državi striktno odklanjata, da bi nastali med njima novi politični dolgi. Predložena je bila oficijelna izjava Amerike, ki odobrava to nemško stališče na lozanski konferenci.

Lausanne, 3. julija. tg. Nemška delegacija je danes dopoldne telefonično govorila z Berlinom in dosegla, da se je nemška vlada popolnoma strnila s stališčem nemške delegacije. Nato je šla nemška delegacija popoldne še enkrat k MacDonaldu in mu še enkrat natančno pojasnila nemško odklonitev gori navedenih treh točk.

Lausanne, 3. jul. tg. V Ouchyju je bila neoficijelna seja držav, ki so interesirane pri vzhodnih reparacijah. Predsedoval je angleški zunanji minister sir John Simon, udeležili pa so se je delegati Romunije, Grčije, Jugoslavije, Češkoslovaške, Portugalske, Poljske in nekaterih angleških dominijonov. Sir Simon bo poročal MacDonaldu o poteku pogajanj, ki niso prinesla nobenih novih uspehov, v ponedeljek dopoldne pa bo nov sestanek delegatov.

Francija ima za seboj zaveznike

Paris, 3. jul. tg. Heriot je izjavil francoskim časnikarjem: Dasi je francoska delegacija ob pričetku lozanske konference nasla tak položaj, da ni samo Nemčija, temveč da sta tudi Italija in Anglija zahtevali enostavno anuliranje reparacij, se je vztrajnosti in gibčnosti francoske delegacije sedaj posrečilo, vse zastopnike upniških držav pridobiti za francosko tezo. V »Echo de Paris« javlja Pertinax, da pripravlja MacDonaldu izjavo upniških držav, ki bo proklamirala konec ere neenakih pravic in odpravila osmo poglavitno verzajsko pogodbo glede reparacij, kakor tudi da bo takrat, ko se uveljavi lozanska pogodba, izginil tudi člen 231 verzajske pogodbe, s katerim je Nemčija izjavila, da je odgovorna za vojna opustošenja.

Balkanska nogometna olimpijada

JUGOSLAVIJA : ROMUNIJA 3 : 1.

Beograd, 3. jul. 1. Danes je bil zadnji dan balkanske nogometne olimpijade. V poslednji igri sta se borila za drugo mesto Jugoslavija in Romunija. Bolgarija je prvo mesto zavzela že včeraj z zmago nad Grčijo. V jugoslovanskem timu so danes nastopili nekateri novi igralci, ki so igrali že na prvi tekmi z Grčijo. Popolnoma nov je bil samo half Lechner. Tudi Romuni so svoj tim precej spremenili. Trije igralci so se v ta namen pripeljali iz Romunije.

Naši so začeli v početku s tisto ležernostjo, ki je bila kriva poraza napram Bolgariji, vendar se je že takoj početka opazilo, da so halfi mnogo boljše kakor zadnjič. Dobro so podajali napadalcem, tako da so ti večkrat uspešno stopili v akcijo pred sovražnikovimi vrati. Leva zveza pa je bila šibkejša in je propuščala v vseh slučajih žogo. V 22. min. prvega polčasa zabije Zečević po lepi kombinaciji igri prvi gol za Jugoslavijo. Naši se sedaj razvijajo in stalno napadajo, dobro kombinirajo razen leve zveze. V 30. min. pa preigra Živković romunsko obrambo in zabije drugi gol za Jugoslavijo. Romuni pritiskajo ter divje upadajo in skušajo izravnati. V 37. min. se jim posreči zabiti gol, katerega pa bi moral naš vratar na vsak način braniti. Naši ne popuščajo ter lepo kombinirajo. Njihova igra ni brez uspeha. V 43. min. zabije Vujadinović z glavo lep gol. Prvi polčas se konča z rezultatom 3 : 1.

V drugem polčasu sta obe strani precej dobro igrali, vendar se je opazila neka utrujenost in igra ni šla prav od rok. Romuni se so končno zavedli svojega položaja in začeli zopet z ostrimi napadi, katerim so odgovorili tudi naši, ki so po nekaterih prav odličnih kombinacijah imeli večkrat priliko zvišati rezultat. Vendar se jim to ni posrečilo in drugi polčas ni spremenil končnega rezultata. Jugoslavija je torej zmagala s 3 : 1.

Beograd, 3. julija. 1. Danes se je odigrala poslednja tekma balkanske olimpijade med Jugoslavijo in Romunijo. S tem je to tekmovalje zaključeno. Mi smo zmagali v dveh tekmah, toda podlegli na žalost poštvovalni in močni bolgarski reprezentanci. Tabela ob zaključku tekmovalje je sledeča:

1. Bolgarija, dobljenih 3, izgubljenih 0, točk 6.
2. Jugoslavija, dobljenih 2, zgubljenih 1, točk 4.
3. Romunija, dobljena 1, zubljeni 2, točk 2.
4. Grčija, dobljenih 0, zgubljenih 3, točk 0.

Ako sodimo s sportnega stališča, moramo reči, da se Jugoslavija ni plasirala na ono mesto, kamor bi se vsakega morala, ker je igrala na svojem terenu in pred svojim občinstvom. Prevelika šurnost zmage in ležernost pač ne prinašata zmage. Nasprotno vidimo na drugi strani sijajno zmago Bolgarov, ki ko si jo priborili na tujem terenu z žilavostjo in veliko poštvovalnostjo. Njihov tim je funkcionalni kot celota. Romuni, od katerih smo mnogo pričakovali, so nas popolnoma razočarali. Kljub precejšnjemu obvladovanju nogometne tehnike niso pokazali kdo ve kaj, posebno ne onega, kar se je od njih pričakovalo. Vsi naši jugoslovanski timi so bili zelo slabo sestavljeni. Bilo je sicer nekaj dobrih igralcev, ki se pa kot celota niso razumeli in niso igrali tako, kakor bi kot reprezentančno moštvo mo-

druži, bodi podlaga in predpogoj skupnega delovanja evropskih manjšin!

G. poslanec, nekaj nemških listov Vas je napadlo, da vzemirjate obmejno prebivalstvo v Radgoni z jugoslovansko propagando. Kaj je na tem resnice?

Velik greh sem naredil, da sem kot zastopnik slovenske manjšine v Avstriji obiskal avstrijsko slovensko manjšino na Štajerskem. Če štajerski ali boljše rečeno radgonski »Nemci« odobravajo, da Nemec sme obiskavati nemške manjšine v tujih državah, potem se bodo morali že navaditi, da avstrijski Slovenec obišče avstrijske Slovence. Vsak zastopnik nemških manjšin mi bo potrdil, da sem imel pravico in dolžnost zanimati se za sorojake iste države. Iz vseh napadov gleda samo slaba vest, ker ne oblast in ne tamošnja cerkev za tamošnje kulture in jezikovne potrebe Slovencev ničesar ne storita.

rali. Grki so le bolj šibki nogometaši, ki so se sam ov posameznih momentih izkazali.

V splošnem je balkanska olimpijada mnogo prinesla sportu, še več pa medsebojnemu zblizanju balkanskih narodov. Niso zaman vsi tuji listi v balkanskih državah hvalili lepo vedenje našega občinstva, naše gostoljubje in našo ne-sebičnost. Čeprav je s tem narejen le majhen korak, vendar ne smemo iti mimo njega in ga prezreti.

Rapid : Ilirija 3 : 0

Včeraj je Ljubljana doživela prvovrsten sportski dogodek, ki šteje med najbolj zanimive letošnje nogometne sezone. Šodeč po izidu tekme v soboto proti Primorju se je napela radovednost vseh sportnikov glede večerajšnje igre. Vendar pa nas je čakalo veliko presenečenje. Rapid je imel za tekmeča Ilirijo. Zdelo se je, da je dunajsko moštvo bilo priprano o svoji tehniki in silni nadmoči ter iz tega vzroka morda podcenjevalo naše igralce. Vendar pa jim je Ilirija nudila odpor in sicer mojski odpor.

Igra je bila vsesokoz zanimiva in dokaj napeta. Očividno je po vsej igri prevladovala fina tehnika Dunajčanov nizki igri.

Podajanje je bilo točno in preračunano. Ilirija je bila skrajno poštvovalna. V početku igre smo opazili neko plašljivost naših Ilirijancov, ki je pa kmalu prešla v samozavest in jih osposobila za težko nalogo, da rešijo čast slovenskemu nogometu.

Ze tu moramo omeniti izredno lepo obrambo, katero je nudil vratar Ilirije g. Jakšič. Hladen je bil in v sijajni formi. Obilno občinstvo mu je povsem zaslužno dalo toliko aplavza. Pa splošno so tudi branilci častno vršili svojo nalogo.

Po mirnem začetku je prešel Rapid v napad in ogrožal vrata Ilirije. Jakšič se je vrgel na žogo, ki je dospela v ostrem strelu. Rapid je prišel pritiskati, a obramba (Unterreiter) je bila na mestu. Tudi prosti strel je Jakšič sigurno prestregel. Ilirija preide v napad, a netočno oddajanje jim vzame marsikatero šanso. Dunajčani igrajo nizko, fino, lahko in skušajo po predorih dospeti do cilja. A česar branilci ne zmorejo, to nadomestuje agilni Jakšič, ki brani aljajno. Ostri strelji iz bližine ne uspejo. Celó v solo-napadu iz bližine 6 m se vrže Jakšič na žogo in jo obdrži. Tu in tam skuša Ilirija prodreti po levem krilu, a Pfeifer ne more preigrati desnega Rapidovega krila. Napadi se menjajo, Ilirija ne premore branilne vrste Dunajčanov. Rapid napada in v 28. minuti pade prvi gol, ker je bil levo krilo nekruto.

Rapid ponovno napada, a Jakšič reši dva močna strela. Ilirija se znajde v Doberlet prične prodirati. Strel Svetica gre v aut. V splošnem preseneča lahna igra Rapidov in posebno močno desno krilo. Nič manj pa stoji naša bramba čvrsto. Igra se polagoma izenači. Napadi ne pridejo več toliko

do veljave in polčas nas preseneti z rezultatom 1 : 0!

V drugem polčasu postane idra še bolj živahna. Po izmenjavi nekaterih igralcev je dobila Ilirija več poguma in v drugem polčasu je bila kljub večjemu neuspehu v lahni premoči. Ilirija je dobila več prilike, a jih ne more izrabiti. Nasprotno so se pa Rapidovci okoristili majhne nepazljivosti naše obrambe in drugi gol je padel 10 minut pred osmo. Rapidovo levo krilo je centriral, Mavec je branil z glavo, vendar nesigurno in desno krilo zabije. Po kakih 50 sekundah je pa priletel še tretji strel v mrežo. Vsekakor je bilo škoda, da se je to tako nepričakovano in skoraj bi rekli, nezasuženo zgodilo. 3 minute pred koncem igre zapusti Doberlet igrišče. Res je, da je bila igra v drugem polčasu malce bolj surova, a v splošnem nam je nudila prvovrsten užitek. Igra je vodil g. Deržaj v splošnem zadovoljivo, kljub temu, da je včasih prezl kake malenkosti in gotovo se mu ne more očitati pristranost v prid našemu moštvu.

Rapid je gotovo skušal, da mu je domače moštvo pripravilo veliko težav in ne moremo dosti pohvaliti velikanski trud in poštvovalnost naših brambnih vrst in prav posebno vratarja Jakšiča, ki je bil vsesokoz favorit. Pa tudi ostali igralci so napeli vse sile.

Ta fair tekma nam bo še dolgo ostala v spominu, ker nas je prepričala zlasti o moči našega moštva, ki se je tako častno odrezalo proti enemu izmed najmočnejših nogometnih klubov. S. G.

MOTOCIKLISTIČNE DIRKE

Ljubelj, 3. julija. 2. Ob velikem zanimanju občinstva so se danes vršile motociklistične gorske dirke na Ljubelju. Lepo vreme je privabilo do 4000 gledalcev. Sodelovalo je okrog 40 tekmovalcev, iz Avstrije so prišli znani dirkalci Hennel, Kramer in mnogi drugi. Kakor se je pričakovalo, sta naša prvaka Urojič in Šterban zopet pokazala, kaj znata. Vendar sta imela veliko smolo. Na tekmovalju 500 ccm je imel Šterban na poti defekt, Urojič pa pred samim ciljem, tako da sta odpadla ta dva najboljša konkurenta, katerih nastop je občinstvo pričakovalo z največjim zanimanjem. Odnese sta pa dve zmagi in sicer je prišel Urojič v kategoriji 250 ccm kot prvi na cilj, Šterban pa pri 350, dočim je bil Urojič drugi.

BALKANSKA OLIMPIJADA

Beograd, 3. julija. Na današnji izredni seji balkanskega Cup odbora je bil na dnevnem redu protest Grčije proti verifikaciji včerajšnje tekme z Bolgarijo, ker je baje sodnik Istradec sodil slabo in pristransko in ni priznal Grčiji enega regularnega gola. Bolgari so zmagali na tej tekmi z 2 : 0 in tako definitivno osvojili prvenstvo. Ta protest Grčije je bil naša zadnja nada. Po zasliševanju sodnika in obeh kapetanov je odbor sklenil, da odbije protest, ker proti odločbam sodnika na igrišču ni bilo protesta. Bolgari so torej zmagali in zmagali so zaslužno, ker sta jim podlegla Romunija in naša reprezentanca.

Proračunske težkoče v Franciji Finančni minister rabi 5 in pol milijarde frankov

Paris, 2. julija. Najvažnejši notranjepolitični problem Francije v sedanjem momentu je vprašanje, kako doseči ravnotežje državnega proračuna, ki izkazuje 5 in pol milijarde frankov deficita. Proračunski minister Palmade je tozadevno izjavil v finančne modboru poslanske zbornice v kratkem sledeče:

V momentu, ko je Tardieu izročil svoje posle Herriotu, je bilo v državni blagajni samo 70 milijonov frankov. Nova vlada si je preskrbela denarja z emisijo obligacij za narodno vposlavitve, ki je imela dober uspeh. Vendar pa je državna blagajna vsak teden stalno pasivna za približno 200 milijonov frankov in primanjkljaj se vsak mesec povečuje. Proračun 1930-1931 so je zaključil z deficitom 2642 milijonov frankov, proračun za 1931-1932 je pokazal deficit 4748 milijonov frankov, aktualni deficit znaša 3748 milijonov frankov, s katerim pa je treba prišteti 1200 milijonov frankov vsled odpade anuitete nemške vojne odškodnine. Treba pa je pomisliti, da bodo za sanacijo celokupnega gospodarskega položaja potrebni krediti v višini 400 milijonov frankov.

Dohodki iz davkov so v dveh mesecih padli za 459 milijonov frankov. Med tem ko bodo dohodki nižji za 2 in pol milijardi frankov, se bodo izdatki zvišali za eno milijardo frankov. Državnemu finančnemu ministru je za uravnoteženje proračuna potrebnih najmanj 5 milijard in pol frankov. Prihrankidržavne blagajne, ki so znašali l. 1929 še 20 milijard frankov, so se izžrpali vsled vračanja posojil, vsled javnih del in vsled kreditov, podeljenih tujim državam. Treba bo uvesti radikalno štedenje v vseh resorih in znižati plače državnim nameščencem. Najmanj se bo seveda dalo privarčevati pri proračunu za armado.

Lepa prireditev

Včeraj popoldne sta prireditelji primorski drasti »Tabor« iz Ljubljane in »Zora« iz Šiške lepo uspešno vrnili veselico v hotan »Tivolice«. Prireditev je otvoril koncert izdelovalke »Sloga«. Temu je sledil izbran program s pejem, deklaracijami, kpletom, tamburiranjem in »simfonično« živo sliko. Mešani zbor »Tabor«, pod vodstvom g. Rupnika iz Črnega vrha, je ubrano in občutno odpel tekom sporeda pet slovenskih in dve hrvatski pesmi.

Na slovenski zemlji za mejami

Eni na prosto, drugi v prežnanstvo!

Poročali smo že o zaključku zadeve »goriških zarotnikov«, kakor jo je označilo policija. Naknadno smo zvedeli še tole: Poleg Filipa Terčelja sta bila konfinirana na 5 let Marko Suligoj, urar v Gorici, in Stanko Črnigaj, mizar. Izpuščena sta bila poleg alogizijeviskega prefekta Osvalda časnika Polde Kemperle in učitelj Lojze Bratuž. Obenem je bilo obema izročeno policijsko svarilo za dobo 2 let; postavljena sta bila pod strogo policijsko nadzorstvo. Konfiniranci še niso bili odpeljani iz Gorice. Doslej še ni znano v katerem mestu bodo preživeli prežnanstvo. Zupnik Ivan Rejcek, ki je bil konfiniran lansko leto, živi v Južni Italiji v kraju Montefusco. Svojo usodo prenaša silno vdano in je vedno ključil silkem zdravju dobrega duha. Čas uporablja za studij.

Tudi dninarji morajo v fašistično organizacijo!

Osrednje vodstvo fašističnega delavskega sindikata v Gorici je razposlalo na občine strogo navodilo, da se morajo včlaniti v sindikat tudi delavci in hlapeci na kmetijskih posestvih. Noben gospodar ne sme najeti dninarja, ki ni organiziran v sindikatu. Seznam organiziranih se mora nahajati na občini. Kmalu po tem, ko je bilo izdano to navodilo, so posebni agenti fašističnega sindikata pričeli kontrolirati vas za vasio, posestnika za posestnikom, ali je svojega hlapeca prijavil sindikatu. Kdor ni tega storil, je moral plačati 500 lir kazni. V neki vasi na Vipavskem se je zgodilo celo to, da je agent zahteval od hišnega gospodarja, da mora vpisati v sindikat tudi svojega zeta, čes, da je on pri hiši navaden najemnik, dokler mu gospodar ne izroči posestvo. Fašistom gre v prvi vrsti za denar; saj je znano, da so sindikalne organizacije v hudi denarni stiski.

Mir na grobovih

»Popolo d' Italia« je priobčil članek »Na Krasu«, v katerem pravi, da je šele fašizem uvelodel sistematično raznarodovalno politiko v Julijski krajini, medtem ko so se liberalne vlade v tem pogledu obotavljale. »Neusmiljeno se je zasvetila fašistična sekira, da utrdi pravico Italije nad Julijsko krajino«. Vsi protitalijanski elementi so bili poginani v beg. Po desetih letih imamo mir; slovensko prebivalstvo nam daje dobre finančne stražnike, dobre orožnike, dobre vojake (kakor je bil Križaj, ki je Lahom odnesel še letalo! — Op. ur.), dobre avantgardiste in dobre balile. Julijska krajina se poitalijančuje prav tako, kakor se je nekdanja slovenska Benečija. Skalnati jez na Krasu bo v kratkem ves naš, globoko in močno italijanski in fašističen. S tem bo za vedno zaključeno »poglavje tujerodcev«.

Junaki

Ob priliki proslave desetletnice fašističnega pohoda v Rim, se bodo v vseh večjih italijanskih mestih vršile »razstave fašistične revolucije«. Priprave za razstavo so že davno v teku in skoro že zaključene. Na njih bo izloženo vse, karkoli spominja na fašistične kazenske pohode. Takšna razstava se bo vršila tudi v Trstu. Pretekli teden so si jo že ogledali predstavniki političnih in vojaških oblastev, kakor prefekt, poveljnik divizije, župan, policijski upravnik in drugi. Ugotovili so, da je razstava v polnem redu. Njihovo oko je postalo pozorno na vrsto fotografij, ki kaže požig »Narodnega doma« v Trstu. Na slikah se vidi zborovanje na glavnem trgu, nato pohod proti Balkanu, ki ga vodi Fr. Giunta, nato naskok na hotel »Balkan«. Druge slike kažejo zopet Narodni dom v plamenih. Na razstavi je tudi stara avstrijska puška, ki so jo baje našli med razvalinami Narodnega doma. Ta puška govori pred vsem svetom, da je bil Narodni dom tisti, ki je napadel fašiste in ne oni njega!

V Benetke jih vozijo

Včeraj je vodstvo fašistične mladinske organizacije »Balilla« odvedlo v Benetke okoli 500 otrok s Krasa. Otroci so doma iz Nabrežine, Tomaja, Dobrodobera, Repentabra, St. Petra, Košana, Dutovelj, Postojne, Doline, Hrenovce, Senožeč, Sežane, Opčin in Proseka. Iz Trsta so se otroci odpeljali na motorici »S. Giustor«. Ogledali so si katedralo sv. Marka in v bližnji restavraciji so jim priredili obed. Zvečer so se že vrnili v Trst. Fašisti so organizirali ta izlet z namenom, da bi pridobili otroke za Italijo. Otroci so potovali v črnih srjakah.

Nedolžni morajo v zapor

Nedavno je priletel v Ljubljano z italijanskim vojaškim letalom Josip Križaj in se spustil na tla v Siski. Pred tukajšnjimi oblastniki je izjavil, da je bil pozvan kot rezervist in pilot na letalske vaje v Videm in da je tam odletel v Jugoslavijo, kjer ima brata in sestro. Ta dva sta pobegnila iz Italije brez potnega lista in brezdomno bi ga italijanska oblast ne dala niti letalcu Križaju, Križaj je doma iz Renč. Kmalu po njegovem begu so orožniki zaprli bivšega učitelja Feigla in ravnatelja domače posojilnice Brajnika. Obdolžena sta, da sta bila v zvezi s beglim Križajem.

Goriško nadškotlijo je treba razkosati

Goriško nadškotlijo je treba razkosati. V zvezi z napati proti Jugoslaviji, ki jih je priobčil »Giornale d'Italia«, je nedeljski »Popolo di Trieste« prinisela članek »Vatikan in Slovenec«. Zankar tiči, da so bili Slovani pod Avstrijo samo čandarji in policijski stražniki, ki jih je Avstrija rabila proti Italijanom. Edina naloga Slovanov je bila ta, da vohunijo in ovajajo Italijane. Jugoslovanski tisk napada danes Vatikan in ga obtožuje, da je Slovanom v Italiji nasproten. To je laž! Že pred vojno so se Slovani delali, kakor da bodo vsak hip prestopili v pravoslavje, ako Rim ne ustreže njihovim željam, samo zato, da je Vatikan imeval na škofijeska mesta v Julijski krajini njihove ljudi. Tako se je zgodilo, da niso imeli Italijani v Gorici že 100 let svojega nadškofa. »Po-

polo di Trieste« seveda ne pove, da je goriška nadškofija v ogromni večini slovenska in da je torej naravno, da je Vatikan postavil Slovence na prestol goriške nadškofije. Tudi zdaj bi Slovani, tako piše »Popolo«, radi preplašili Vatikan z grožnjo, da prestopijo v pravoslavje, ako jim ne bo ustregel glede imenovanja goriškega nadškofa in glede drugih cerkvenih zadev. Toda Julijska krajina je danes italijanska, ker je dala zanjo življenje 700.000 (?) Italijanov. Italijani ne bodo več sužnji Slovanom. Zato je treba goriško nadškofijo razkosati, in sicer naj pride del pod Videm in del pod Trst. Pod Gorico naj ostane samo ozemlje politične goriške province. Julijska krajina naj se cerkveno podredi Vidmu ali pa Trstu, ako se Trst ne povzdigne v nadškofijo. Prav tako naj se del tržaško-koprske škofije podredi poreški škofiji in sedež te naj se premesti v Pulo.

Polemizirati s kričavim fašističnim listom, ki ga niti sami fašisti ne smatrajo za resnega, bi bilo pač škoda.

Premestitev

Z odlokom pravosodnega ministrstva je bil glavni državni tožilec za vso Julijsko krajino Karel Albert Mandruzzato premeščen iz Trsta na prizivno sodišče v Benetkah. Na njegovo mesto pride namestnik državnega tožilca pri kassacijskem sodišču g. Cipolla. Dosedanji predsednik kazenskega in civilnega sodišča Savino Gammio je bil premeščen na tribunal v Turin.

Mandruzzato je slovenski javnosti dobro znan. Proslavil se je posebno s svojimi govori ob vsakoletni otvoritvi novega pravnega leta v Trstu. V enem izmed svojih zadnjih poročil je silovito nastopil proti slovenski duhovščini in proti rabi slovenskega jezika v cerkvi. Mesto glavnega tožilca je izredno važno, ker ima on v smislu konkordata pravico oporekati nastavitvi župnikov. O Mandruzzatu je znano, da je zahteval premestitev mnogih duhovnikov iz Istre in da je po njegovi krivdi ostalo več slovenskih in hrvaških duhovnikov brez plače.

Proti slovanskim krstnim imenom

Pretekli teden je tržaško civilno sodišče izdalo razsodbo, s katero je prekrstilo krstna imena naslednjim osebam: Danica Flego je postala sedaj Aurora; Zoran Gomizelj — Albino; Miroslav Franza — Bruno; Vladimir Princig — Sergio; Vilma Mikulič — Pia; Danilo Morpurgo — Sergio; Danilo Valent — Paulo; Radoslava Lucev — Ada; Grozdana Flego — Giordana; Danica Grljanc — Aurora; Svata Gregori (Gregorij) — Santina; Zorka Svetina — Albina; Miroslava Škrat — Maria; Lenina Markežič — Celestina; Danilo Gezzi — Vittorio.

Huda stiska na Vipavskem

O gospodarskem položaju na Vipavskem prihajajo vedno bolj žalostne vesti. Kmet ne zmore več davkov in rubežni se vršijo dan na dan. V Taboru pri Dornbergu, v vasi, ki šteje 70 hiš, je bilo nedavno na en sam dan več rubežni kakor v vasi hišnih številki K sreči se je v zadnjem času cena vina nekoliko dvignila. Belo vipavsko vino se prodaja zdaj po 90 do 100 lir za hektoliter; prej so ga prodajali po 50 do 70 lir hl. V primeri s ceno neobhodno potrebnih živil je cena vina še vedno silno nizka. Tako stane n. pr. sto koruze 75 do 85 lir. Ljudje varčujejo in stiskajo na vseh koncih, pa

dosti ne pomaga. Italija nima smisla za majhnega kmeta, saj ima doma samo veleposestnike in kolone, ki jim hlapčarijo. Davki bodo poglani na boben tudi najboljše kmetije, ako pojde tako dalje.

Češnje so na Vipavskem na vaseh kupovali vprav po smešnih cenah, po 20 do 50 stotink za kilogram. Pred dvema leti so jih Vipavci prodajali še po 2 do 3 lire za kg! — Mladi prašiči so izredno dragi. Na goriškem trgu moraš plačati za mladiča 50 lir! Prešičjereja se ne izplača več, saj moraš poleg tega plačati obični od vsakega prašiča 40 lir, preden ga zakolješ.

Drobne

Dne 22. junija se je v Idriji zgodila smrtna nesreča: 10letni fantek Janez Pečiver, sin brezposelnega šoferja, je pri električnih napravah v novih vojašnicah prišel v stik s 2600 voltov močnim električnim tokom, ki ga je na mestu ubil. Nesrečni otrok, ki je bil duševno nekoliko omejen, je bil pokopan na svoj imendan 24. junija.

CENA GOVEJE ZIVINE

Zadnji teden je tudi cena goveje živine v idrijskem okraju poskočila v cen. Dočim so doslej plačevali teko težo od 2,90 do 3,60 lir za kg, plačujejo sedaj od 3,60 do 4 lire za kg čiste teže, prašiče od 3,20 do 4 za kg čiste teže, teleta pa od 3,20 do 3,50 lir za kg.

Dober zgled. Nadzornik idrijskega rudnika g. Mutto je zaukazal letos rudarski praznik sv. Ahačija, da se morajo zbirati delavci, uradništvo ter nastavljenji v gradu, od koder z godbo na čelo odidejo v cerkev. Tako se je tudi zgodilo, toda g. Mutto je izpred cerkve odšel s svojo družbo v kavarno in v kavarni je bil tudi pri »procesiji«.

Toča. V soboto 25. junija je v nekaterih krajih idrijskega okraja padala toča. Najhujše je prizadel del Jeličnega vrha. Tudi srednje Vipavsko je obiskala toča, vendar ni prizadela doslej posebne škode.

Dne 15. julija bo prispela v Trst eskadra angleške sredozemske mornarice. V Trstu ostane do 25. julija.

Smrtna nesreča. V soboto je na cesti med Trstom in Barkovljami Franc Bahar s tovornim avtomobilom povozil 30letno gospodično Mileno Komar iz Trziča, ki se je peljala na motociklu iz Trsta domov. Komarjeva je bila na mestu mrtva. Tudi tovorni avtomobil je poškodovan. Delavec B. Sultič, star 36 let, iz Rojana, je bil ranjen v nogo.

Morski pes na istrski obali. V petek so s parnika »Salvatore«, ki vozi iz Umaga v Trst, opazili blizu rtiča Punta Ronco morskega psa. Bil je zelo velik. Poveljnik parnika je takoj po prihodu v Trst obvestil o dogodku pristaniško poveljništvo z namenom, da opozori letovisčarje na to nevarnost.

Umrli je v javni bolnici v Ljubljani po dolgi bolezni primorski rojak iz Klanca inž. Nazarij Purger. Člani in starešine Kluba jug. prim. akademikov se pozivljajo, da se udeležijo pogreba, ki se bo vršil danes ob 11 izpred mrtvašnice javne bolnišnice v Ljubljani. — Rajniki je dolgo bolehal za jetiko, ki ga je še pustila, da je dovršil študije, a ga nato ugrabila.

Umrli je včeraj popoldne v Ljubljani lišni posestnik Ivan Tavčar. Pogreb se bo vršil v torek 5. julija ob pol 6 pop. izpred hiše žalosti, Reber št. 15. Pokojnik, poznan kot vesel in blag značaj, je bil rojen v Kropi na Gor., a je mnogo let preživel v Trstu. Med Primorci v Ljubljani je bil znan radi svoje gostoljubnosti. Nešteto beguncev je našlo v njegovi hiši zatočišče v sili. Naj počiva v miru!

Znamenja nemirne vesti

Fašistični tisk in dunajski kongres

Pretekli teden se je vršil na Dunaju osmi manjšinski kongres, ki je po svoji pomembnosti brezdomno prekosil vse dosedanje. Doslej so se kongresi vršili v Švici, kjer je življenje zelo drago; poleg tega je Švica za večino narodnih manjšin mnogo bolj oddaljena kakor Dunaj. Da bi omogočili čimvečjo udeležbo, so organizatorji kongresa izvolili Dunaj za sedež. Ker je Dunaj v srcu srednje Evrope in je bilo tudi Dunajčanom mnogo na tem, da kongres uspe, je letošnji kongres vzbudil izredno veliko pozornost po vsej Evropi. Govor predsednika dr. Vilfana so prenašali po dunajskem radiu. Naravno, da so se čutili po kongresu prizadeti prav tiste države, ki delajo narodnim manjšinam največje krivice, med te spada v prvi vrsti fašistična Italija. Poleg tega pa je kongres sprejel resolucijo, ki zahteva, da se morajo vse države pred Zvezo narodov obvezati, da bodo spoštovale pravice narodnih manjšin. Italija doslej ni hotela podpisati take pogodbe. Druga resolucija ugotavlja, da so cerkve vedno štitele narodne manjšine in uporabo njihovega jezika v bogoslužju; nadalje obsoja poskus nekaterih držav, da bi si usuznjile cerkve za svoje raznarodovalne namene. Tudi ta resolucija je živo zadela Italijo, ki zadnja leta neprenehoma pritiska na Vatikan, da bi se v vse cerkve na Primorskem uvedla italijansčina.

Po vsem tem ni čudno, da je prav fašistični tisk zagnal strahovit krič proti kongresu. Kakor

vselej je prvi nastopil »Giornale d'Italia«, ki dela vedno po nalogu italijanskega zunanega ministrstva. V svojem dopisu iz Zagreba, ki so ga posneli seveda tudi drugi fašistični listi, med temi tudi »Piccolo« in »Popolo di Trieste«, trdi list, da je kongres v službi jugoslovanske vlade. Dr. Ammende, tajnik manjšinskega kongresa, se je nedavno mudil v Ljubljani, kjer je bilo sklenjeno, da naj se kongres vrši na Dunaju, da bi zbudil v Evropi večjo pozornost. V službi belgrajske vlade so vsi organizatorji kongresa, v prvi vrsti predsednik dr. Wilfan in dr. Engelbert Besednjak. Po nalogu belgrajske vlade vodijo izseljeni Slovani iz Julijske krajine politiko proti Vatikanu, za to jim je dal povod odstop goriškega nadškofa dr. Sedeja.

Pisanje rimskega »Giornale d'Italia« je značilno. Kadar pride fašistična Italija radi svoje manjšinske politike na obtožni klop pred vsem svetom, tedaj je vedno teža kriva Jugoslavija. Tako je prav »Giornale d'Italia« trdil, da je belgrajska vlada naročila tudi znamenito okrožnico jugoslovanskih škofov proti zatiranju verske svobode v Julijski krajini. Kakšen hrup je okrožnica zbudila po vsem svetu, je znano, znano je tudi, kako silno je trpel radi nje ugled fašizma, ki se je dotlej prikazoval svetu kot katoliško gibanje. Zato je bila tudi te okrožnice kriva jugoslovanska vlada.

iskovalni sodnik niti zaslišati. Orožništvo je 3 napadale, same 20 letne fante, že aretiralo ter jih izročilo v zapore ptujskega sodišča. — Do prepira in pretepa je prišlo tudi v Pacinju. Zrtev je postal Miha Vogelmut, ki je dobil nevarno rano s koso. — V Polenci so domačini premlatili z branovlaci delavca Ignaca Kandriča ter ga hudo poškodovali na glavi in hrbtu. — Tudi v Smolincih so imeli krvav dan. Nekdo je sunil z nožem v vrat posestniškega sina Ferdinanda Kureja s tako silo, da bi bil skoro izkvrvel. Le nagel prevoz v bolnišnico mu je rešil življenje. — Kot peta žrtev pretepa sta bila prepeljana v bolnišnico posestnika Marija Vidovič iz Stojancev. V družinskem eporu je dobila z drvnim batom hude in opasne poškodbe po glavi. Orožniki so aretirali njenega moža ter ga izročili sodišču. — S pretepači ne poznamo na sodišču nobenega usmiljenja. Stroga sodba, katera je zadela dne 1. julija pred okrajnim sodnikom 19 letnega Matjaža iz Oblakov, dokazuje, da se sodišče ne šali. Fant se je zagovarjal radi udeležbe pri

nočnem pretepu v Sakušaku. V obtožbi se je ugotovilo, da je fant nepopolnleten razgraj, ki ima že 5 predkazni. K 6 mesečnemu zaporu, katerega pravkar odslužuje, je sodišče še dodalo tri mesece, tako da bo vsega skupaj 9 mesecev za varuini zapahi.

Ljubljanska kronika

Ljubljana, 3. julija.

Avtobusi, ki so danes odvažali mestno prebivalstvo k Savi in drugim v okolico, gotovo niso čutili gospodarske krize. Bili so vsi polni, zakaj z saporice mesta je odhital prav vsak, kdor je le mogel. Nedelja je bila danes torej v Ljubljani taka, kakor je vsaka lepa poletna nedelja: mesto skoraj kakor izumrlo, okolica, bližnja in daljnja, pa polna mestnih izletnikov, kopalcev in turistov.

Trnovsko župnišče je raznim zlikovcem menda kar priljubljeno. Včasih so tam zasledili proslulega morilca Laknerja, včasih kaksnega drugega. Eden takih obiskov je povzročil ponoči gosposu kateheto Vinku Lavriču, znanemu uradniku mladinskega lista »Vrtca«, ki stanuje v tem župnišču, precejšnjo škodo. G. Lavrič je prišel v soboto zvečer domov ter pustil svoj suknjič na stolu, ki podnevi beračijo in opazujejo, ponoči in kadar jih nihče ne opazi, pa kradejo. Snoči je skupina kopalcev, ki se je vračala s Save, uprizorila malo dirko od Tomačevega pa do pokopališča Sv. Križa. Kopalci so s kolesi tekmovali, kdo bo prej pri pokopališču. V diru pa se je eden od tekmecev prevrnil in obležal nezavesten na tleh. Ponesrečenca so prenesli v bližnjo Semrajčevo gostilno, kjer so mu nudili prvo pomoč, od tam pa ga je reševalni avto prepeljal v bolnišnico. Ponesrečenec je 28 letni žel. uradnik Metod Gregorc iz Cegnarjeve ulice 12. Njegova poškodba na glavi se je zdela sprva zelo nevarna, danes pa se mu je k sreči obrnilo že na boljše.

Iz vasi Nizevec pri Borovnici je dopoldne prepeljal ljubljanski reševalni avto 63letno posestnico Marijo Debeverčev, ki jo je podrl domači vol in ji poškodoval levo nogo. Iz velike stanovanjske barake pri Kolinski tovarni je bolnišnica sprejela kar dva ponesrečenca, ki sta si oba pri padcu s kolesa zlomila desno roko. Prvi ponesrečenec je 14letni sin premikača Franc Rozman, druga pa je 16letna šiviljska vajenka Berta Blažena. Rozman je padel s kolesa snoči, Berta pa danes dopoldne.

Med nogometno igro na igrišču »Ilirije« se je danes dopoldne ponesrečil 19letni dijak Miroslav Rožič z Vodovodne ceste 62. Padel je tako nesrečno, da si je zlomil desno roko. S Holmca pri Kamniku so pripeljali v bolnišnico 45letnega delavca Ivana Peterlina. Peterlin je obiral česnjo, pa je padel z drevesa in dobil notranje poškodbe.

— Pri pokvarjenem železcu, vrenju v črevesju, slabem okusu, glavobolu, mrzlici, zaprtju, bruhanju in driski učinkuje že en kozarec naravne »Franz-Josef« grenčice zanesljivo, hitro in ugodno. Znameniti zdravniki za železčne bolezni izpričujejo, da se »Franz-Josef« voda za z jedjo in pičajo preobložena prebavila izkaže kot prava dobrota. »Franz-Josef« grenčica se dobiva v lekarnah, drogerijah in specerijskih trgovinah.

Koruzo za hrmo

oddaja naiceneje
velitrovina žita in moka
A. VOLK, LJUBLJANA
Resljeva cesta 24.

Oglašujte v
Ponedeljskem
SLOVENCU!

Pult, stelaže
steklene omare itd. proda
Ogrinc - Miklošičeva
cesta 28. (I)

Javljamo žalostno vest, da je 2. julija 1932 daleč od svoje rodne grude po dolgi bolezni umrl naš član

ing. Ior.

Nazarij Purger

Pogreb se bo vršil v ponedeljek, dne 4. t. m. ob 11 dopoldne izpred mrtvašnice javne bolnišnice v Ljubljani.

Starešinska družina

Kluba jugoslov. primorskih akademikov
v Ljubljani.

Potrži globoke žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da je naš predobri soprog, oče, stari oče, brat, svak in tast, gospod

Ivan Tavčar

lišni posestnik

danes popoldne nenadoma umrl. — Pogreb blagega pokojnika bo v torek dne 5. julija ob 17½ (pol šestih) popoldne izpred hiše žalosti, Reber št. 15, na pokopališče k Sv. Križu. — Sv. maša za dušnico se bo brala v cerkvi sv. Jakoba. Ljubljana, 3. julija 1932.

ZALUJOCA SOPROGA IN OSTALI.

L. Gigli:

Sen pomladne noči

Rumenkasti plamen oljnat svetiljke je prasketal v drgetajoč oznanjal, da ugaša; v poltemi sedeča ženska se je nenadoma stresla, obšla jo je groza pred bližajočo se temo. Vstala je, se s tihimi koraki napotila k mizi in dvignila svetiljko: tekočina je zgorela skoraj do zadnje kapljice in žrjavica je požirala steno. Skoraj bo zavladala tema. Ne, ne; ženska je zamahnila s rokami, kakor bi hotela odvrniti grožnjo nevarnosti. Mrzel pot ji je orosil čelo, kri ji je šinila v glavo; s tresco se roko je privila steni, stekla k polici in iskala med steklenicami in steklenicami, da bi našla tisto s petrolejem, dasi je vedela, da je prazna: vse po vrsti je prišla in jih stresala s počasnimi, brezupnimi kretnjami. Izbrala je eno, ki je bila do tri četrti napolnjena z oljnatim tekočino, katere njen malček ni hotel jemati. Izšla je v trebuh umirajoče svetiljke. Plamen je nenadoma oživel in z radovednim plapolanjem raziskoval temne kote ter s svojo belo lučjo razsvetlil blede obličje ženske. Ta se je bridko nasmešnila. Tekočina je naredila čudež, oživila je umirajočo plamen; toda ona je pričakovala od nje drugega čudeža, ta tekočina bi bila morala dati življenje malemu bolniku, ali ta čudež se ni zgodil. Mati je stopila k postelji in gledala otroka: kri svoje krvi. Kako je bled in videti slab z vijoličastimi trepalnicami, brezkrvnimi, napol odprtimi ustnicami in s trudnimi rokami, ležečimi na obrobku odeje. Mati se ga je dotaknila, ga pobožala in mu nekaj govorila, dasi ji ni mogel ne slišati ne razumeti.

Evo maminega ljubčka z izpitnim obrazkom, z ustecami, ki se ne smejujo, z zaprtimi očmi... Malček je jezen nanjo in po pravici in sram jo je svoje krivde. Včeraj je zdravnik dejal: »Po tem zdravlju mu dajte skodelico kokešje juhe.« Tedaj je ona prikimala, da bo kupila kokešje; toda zlagala se je, ker v hiši ni bilo vinarja. Ko je zdravnik odšel, je nekoliko pomislila, nato je iztegnila roko skozi podstrešno okno, pograbila s strehe goloba, tistega belega, ki ga je imel malček najraje in ki mu je vsak dan hranil mrvico svojega skopo odmerjenega kosčka kruha. Vzela ga je in skrila pod predpasnik, nato je stopila v kot, se obrnila v steno, da je otrok ne bi videl, in z jokom v grlu, vsa tresoča se, kakor da izvršuje zločin, je ubila nedolžno živalco. Toda otrok je v kljub temu vse videl in uganil s svoje postelje. S slabotnim glasom je očital materi: — Mama, mamica, zakaj si to naredila? Mojega belega golobčka! Zakaj si ga ubila? ...

Obadva sta ihtela, mati z obrazom proti steni, in otrok na postelji, oklepajoč se obupne blazine.

Ali je še jezen nanjo? To ga zdaj vprašuje, sklanjajoč se nad njim. Toda on je ne more slišati. — Zakaj mi ne odgovoriš? Ali si truden? Lačen? ... Tudi tvoja mama je lačna, toda kmalu

bo jedla zlati kruh angelov, s teboj... Zakaj me ne pogledaš? Mrzle so tvoje ročice, marmornat tvoj obrazek, nožice ledene, srce ne bije več... Zakaj si šel od mene, da me nisi prej poljubil? Ali te je strah? Hočeš, da grem s teboj? Takoj? Ali naj te prej naredim lepega? Ne boš jedel angelskega kruha brez svoje mame! ... Tudi jaz pojdem tja, kjer si ti. Ne morem te pustiti samega! Zdaj se mi smejaš? Zdaj me slišiš? Da, da; tudi jaz pridem; takoj te dohitim...

Mirno so odzvanjale v kruti noči te blodne besede.

Ženska je zavrnila posteljo, ko prevlekla s čistim perilom, pospravila sobico, nato pa začela razmišljati, kako bi umrla, da izpolni zaobljubo, ki jo je pravkar naredila. Treba se je bilo pripraviti za na pot, toda hitro; iskala je v omari, našla stekleničico z mrtvaško glavo in napisom »strup« ter se vrnila k postelji. V mrličini blodnji je nadaljevala pogovor z mrličem.

— Zakaj se veš ne smejaš? Zdaj si odprl oči, groza zre iz njih... Ali se bojiš? Nečeš? Nečeš tako? ... Prehudo bi trpela? Da? No, kaj pa naj naredim? ... Kako naj pridem za teboj? Morda v reko... Da, da, prav tako... Ti pa me počakaj... Čez uro, morda še prej, pa bom pri tebi... Pridi mi nasproti z iztegnjenimi ročicami, položi mi jih na obraz; že od davi jih nisem čutila na sebi!

Kakor senca je šinila skozi priprta vrata, medtem ko je oljnat svetiljka s svojim plamenčkom razsvetljevala malega voščenežnega otroka.

Z glasnim ropotom so se zaprla vrata za njeno hrbtom. Začudena se je ozrla okrog sebe, kakor da prvič vidi ulico, svetilnike, nebotične hišne zidove, goste zvezde na nebu. Bila je tiha in nežna pomladna noč. Z vrhov je rahel vetrič prinašal vonj lipovega cvetja. V majhni razdalji je reka pela svojo otožno pesem žalostinko: skrivni vodni grob obupancev. Vabila jih je v svoje globoke vrtince, da jih iztrže krivicam in ponižanjem sovražnega življenja in jih vrže mnogo kilometrov niže v večni mir.

Ko se je ženska napotila k poslednjemu smotru, se je čutila lahka, upla polna in potolažena. Priluskovala je nekemu oddaljenemu glasu, pojemu v noči: »Oj ti, ki se raduješ med angelii...« Nasmešnila se je svojemu angelu tam gori.

Krenila je na desno in prišla na ulico, vodečo na veliki trg, ki je bil prazen ob tisti uri. Od ene strani ga je zapiralo obrežno obzidje, ki ga je čuvala vrsta železnih okostnjakov, držalnih v iztegnjenih rokah žareče kroglice. Te so se igrale skrivalnice z vodo pod seboj, zasajale vanjo dolge pramene luči, razgrinjale obrise čolnov, stoječih ob bregu.

Ženska je naglo korakala preko trga, se približala obzidju in gledala mirno vodo, ki je tekla

k morju stoletja in stoletja, vedno nova in vedno enaka. Nato je stopala po kamenitih stopnicah navzdol in prišla na jez, na katerem je bilo dovolj prostora za nekaj dreves, gredic in obilnosti. Čez dan so bili tu otroci bližnjih hiš, ponoči pa si videl včasih kak zaljubljen parček.

Zdaj ni bilo nikogar tu. V razdalji metra je voda hitela dalje, dotikajoč se rahlo travnatega roba in lomeč svetlobne pramene svetilnic. Zuborenje vode je bilo tako tiho, da bi možek človek sploh ne zaznal reke. Ženska je sedela na klopi in molila v mislih. Prosila je Boga, naj ji odpusti greh, ki ga namerava storiti, zaupala je njegovemu neskončnemu usmiljenju, ki vidi vire bolesti in prizanaša grehom bodnikov. Toda ali bi ne bilo grošno, če bi pustila, da gre od nje, brez svoje mame, dete, ki je zdaj senca nežnega otroka, ki se je komaj približal življenju, pa se je moral premagati umakniti.

Vstala je, se pokrižala, iztegnila roke in se pripravila za skok v vodo, v kateri so odsevale zvezde. Najprej jo bo zazibala kakor Ofelijo, nato jo bo nesla daleč, daleč, v večnost...

Nenadoma je zaslišala šum korakov, da ji je srce zastalo. Nekdo je previdno stopal po kamenitih stopnicah navzdol. Se pravočasno se je umaknila in se skrila za drevo. Med bližnjim zidom obrežne ograje in drevesom stisnjena je opazovala, kar se je tam vršilo, in se skrivala, da bi je kdo ne videl. Po stopnicah navzdol sta stopala ženska in možki z voljimi koraki. On naprej, sključen pod težo nekega bremena, ona za njim brez besede. Ko sta prišla na rob, sta obšla in se ozrla okrog sebe.

»Nikogar ni?« je zasopetala ženska z enim dihom.

»Nikogar!« jo je pomiril on.

»Hitro!« je rekla nato ženska.

Mož je snel breme z ramena in ga položil na travo. Bil je nekakšen kovčeg. Vzel je iz žepa robec in si obrisal pot. Stal je v pramenu luči svetilnice, ki mu je posvetila v obraz. Bil je mož srednje starosti, pravihni potez, toda izpitnega obraza, sumljive zunanjosti in nestrpnih kretenj. Poveznil je kapo s krajcem na čelo in odločno zgrabil kovčeg.

»Flip, počakaj!« je prosila ženska.

»Kaj ti je, Nanette? Pusti me!« je odgovoril možki s pridruženim in razdraženim glasom.

Tudi Nanette je stopila iz sence in tudi njen obraz ni bil vsakdanji. Kratko pristržene plave lase je pokrivala prosojna koprena, krilo ji je jedva segalo do kolen.

Med obema se je razvil kratek a živahen razgovor.

»Vendar...«

»Saj si ti tako hotela.«

»Da... Toda zdaj me je strah...«

»Česa? Sicer sem vse previdno ukrenil.«

»Si li gotov tega?«

»Popolnoma gotov! Sicer pa, čemu toliko besed. Končno pa nista mogla drugače...«

Molk. Nato je zopet izpregovoril možki.

»Ne moti me in daj da izvršim delo.«

Prijel je kovčeg, se sklonil preko roba in ga rahlo položil na vodno gladino. Nato je prijel Nanette za roko in stekla sta skupaj po stopnicah navzgor ter izginila, ne da bi se ozrla.

Kaj jo je še držalo na zemlji?

Sključen za drevesom je obupana mati prisostvovala prizoru in si ni upala ganiti.

Voda je pognala k bregu kovčeg ter ga zanašala polagoma v varstvo dveh zasidranih čolnov. Ženska je strmela v pomikajoči se predmet in pollašala se je je neka grozna radovednost.

»Kaj je bilo v kovčegu? Dokazilo kakšnega greha? Ostanke zločina?«

»Naj bo kakorkoli!« je rekla končno na glas.

»Saj mi je itak umreti...«

Pokrižala se je vnovič, vendar pa se ni premaknila z mesta.

Na nasprotnem bregu je nekdo z glasnim živim prerusil globoko tišino. Drug živžig je odgovoril s trga. Nato je zopet nastopila negibna tišina. Zvezde na nebu so bledele in bile videti bolj oddaljene.

»Pojdi! Pojdi!« ji je šepetal nekdo za hrbtom.

Odmaknila se je od drevesa, stopila iz sence in se približala vodi. Kovčeg je bil še tam, plaval je poleg čolnov. Samo roko bi iztegnila, pa bi ga potegnila k bregu brez napora.

»Naj bo kakorkoli!« je ponovila ženska. »Saj vem, kam pelje moja pot...«

Toda prejšnji strah in želja po smrti, ki jo je prignala do semkaj, sta jo minila. Bolest, krivica usode, človeška zloba, vse to se ji je zdelo v tem hipu daleč kakor one zvezde, ki so žarele in ugašale na nebesnem svodu.

Stopila je korak naprej in stala je na travnatem robu. Čolni so plesali v lahni menueti. Ženska je stopila v čoln, prišla kovčeg in ga dvignila iz vode. Bil je navaden kovčeg iz ponarejenega usnja s pokritim pokrovom, ki je bil obrobljen s kositrrom. Pokrov ni bil zaklenjen, z lahko ga je dvignila in odprla z rokami nekaj toplega in mehkega. Pridružen krič ji je ušel iz grla. Odgovoril ji je lahoten jok.

Da, v kovčegu je ležalo dete. Deček. Nekaj tednov staro dete je bilo ovito v platnene plenice, na glavi je imelo svilen kapico. Prepričeno vodnemu toku kakor svetopisemski Mojzes. Toda dete ni nič vedelo o svojem presvetlem predniku, ampak jokalo v noč; ženska pa ga je stiskala k prsim in ga tolažila z otroškimi besedami, katere ji je narekoval na novo prebujeni materinski nagon.

Tako je prešlo nekaj časa. Otroček je zaspal v naročju svoje rešiteljice. Na vzhodu se je temna nebesna modrina ovijala v prosojno meglo in prehajala v svetlo vishnjino. Nastopala je zarja novega dne. Ženska se je zdrznila.

»Zgodi se po Tvoji volji!« je rekla in dvignila oči k nebu.

»Kopila je iz čolna na jez, se napotila po stopnicah navzgor in prišla na trg, ki je bil še prazen.

Z bližnjega samostana usmiljenji sester se je oglasil jutranji zvon.

Ženska je z odločnimi koraki stopala proti domu, stiskajoč k srcu svoje breme. Oni tam, njen mrliček, se zdaj gotovo smeja na svoji postelji.

Pozabljenost - bolezen naših dni

Angleški kriminalni pisatelj Chesterton je v enem izmed svojih ironičnih esejev opozoril svoje čitatelje na pozabljenost, ki je ena največjih človeških slabosti in je takorekoč že postala pravcata bolezen naših dni. V glavnem je omejil svoja izvajanja na mesto London in sploh na Anglijo. Pravi, da so sivočasi v Angliji ljudje čuvali svoj dežnik kot nekaj svetlega. Danes pa skoro ni v Londonu človeka, ki ne bi že kdaj pozabil kje dežnika in so izgubljeni dežniki postali krajina značilnost Londona. Nič ni pomagalo oklic najdenih uradov v Londonu, na obilnost, naj malo bolj pazi na predmete, ki jih nosi s seboj; še vedno inajti ti uradi dan za dnem polne roke dela, da sortirajo izgubljene predmete, ki je kopičijo po omara.

V 27 angleških večjih mestih je bilo v letu 1931 izgubljenih: 700.000 dežnikov in palic, 400.000 raznih zavojev, 11.000 plaščev, 7000 klobukov, 246.000 damskih ročnih torbic, 70.000 aktovk in 90.000 parov rokavic.

Pa tudi v drugih deželah ni bolje. Frederic Silefar, profesor na bostonski univerzi, v znanstvenih krogih znan kot dober psiholog, je pred kratkim posvetil čedalje bolj rastočo pozabljenosti človeštva obširno razstavo. Na koncu svojih izjavij prihaja do zaključka, da je silna pozabljenost našega časa predvsem pojav moderne velikomestnega življenja in da priča o poslabšanju človeških čuječih instinktov. Moderni človek je prisiljen, da svojo pazljivost neprestano razdeljuje na vse strani; ne more se več uspešno koncentrirati; v njegovem dnevnem življenju in nehanju prihaja do izraza dezorganizacija mišljenja.

ki že razločno spominja na duševno bolezen množice.

Prof. Silefar je prepričan, da ta masovna bolezen, imenovana pozabljenost, še zdaleka ni prispela do svojega vrhca. Vedno bolj naraščajoča motorizacija življenja, nezasičen razvoj tehnik, ki človeku takorekoč krade samostojno mišljenje, to sta glavna vzroka čedalje bolj rastoče pozabljenosti. Kmalu bomo prišli do tega, ko bo dober spomin le še zaveda prošlosti. Sedanjost zahteva hitrega izrabljanja vsakega trenutka. Kar se je zgodilo včeraj, nam jutrišnjem ne bo treba več vadi.

Setev iz letala

Traktor, ki je veljal do sedaj za nekakšno predpodo novo ruskega gospodarstva, bo sedaj izpodrinilo letalo in celo zrakoplov. »Z vpeljavo letala v poljedelstvu bo stopila prastara tehnika obdelovanja polja v povsem novo dobo,« je izjavil podpredsednik sovjetske poljedelske šole v Moskvi, profesor Tulajkov.

Naši kmetje se bodo začudeno vpraševali, kako neki je mogoče uporabljati letalo v poljedelstvu. Ideja je res fantastična, vendar, kakor sledi iz poznejšega, izvirna in ne slaba.

V prvi vrsti bodo začeli v Rusiji uporabljati letalo za sejanje. Poskuse sejanja iz letala so napravili sovjeti že v najrazličnejših predelih, zlasti na obširnih poljih riža v severnem Kavkazu. Poskusi so se neprisiljavno dobro obnesli. Predvsem je hitrost ona prednost sejanja iz letala, ki je najbolj očitna in najbolj koristna. En hektar polja je možno s pomočjo letala posejati še prej ko v eni minuti. Količina žetve se je na riževih poljih, ki so jih posejali iz letal, močno dvignila

in letos nameravajo na podlagi tega uspeha posejati še 7000 hektarjev zemlje na ta način. Hitrost sejanja pri tem modernem načinu je posebno važna za suhe predele jugovzhodne Rusije in ruske Srednje Azije, kjer le malo dežja. Upajo, da bo letalo s svojo hitrostjo odpravilo temu. Strokovnjaki so izračunali, da pomeni v deželah, kjer kraljuje suša, prihranitev štirih ali petih dni med spomladansko setvijo 15 do 20 odstoten povečanje količine žetve. Pri kulturi lanu pa odpira sejanje iz zraka možnost dveh žetev v enem letu.

Največja nepravilna pri sejanju iz letala je ta, da se do sedaj še ni posrečilo iznajti napravo, ki bi enakomerno posejala seme. Preiskava na nekem posestvu je pokazala, da število zrn, vrženih iz letala, pri enem kvadr. metru varira med 4 in 198.

Dokler ne bodo odpravili tej nepravilnosti, bo sejanje iz letala uporabno n. pr. za riževa polja in sploh za one kulture, pri katerih je ročno sejanje naporno, ter za one, pri katerih je treba, da se seme na redko poseje. Zrakoplov bi v tem oziru nadkrilil letalo, ker je v stanu nositi s seboj večje množice semen.

Po načrtu bodo spomladi 1933 v Rusiji preuredili večje število letal, ki bodo posejala področje 1 milijona hektarjev.

Ali ste že poravnali naročnino?

Edini slovenski zavod brez tujega kapitala je Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani,

v lastni palači ob Miklošičevi in Masarikovi cesti.

Sprejema v zavarovanje:

1. Proti požaru: a) raznovrstne izdelane stavbe kakor tudi stavbe med časom gradbe. b) vsa premično blago, mobilije, zvonove in enako; c) poljake pridelke, žito in krmo.
2. Zvonove in steklo proti razpokam in prelomu.
3. Sprejema v življenjskem oddelku zavarovanje na doživetje in smrt, otroške ote, dalje rentna in ljudska zavarovanja v vseh kombinacijah.

Zastopniki v vseh mestih in farah.

KAR JE RES — JE RES!

Najlepše TISKOVINE, naj bodo že za pisarniško porabo ali pa LITOGRAFIRANE ozir. tiskane v BAKROTISKU za reklamne namene, prav tako tudi KLISEJE za naše oglašne namene dobavi

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

Izvršitev je prvovrstna, material brezhiben, cene so umerjene, dobava točna. Telefon 2992

ZADRUŽNA GOSPODARSKA BANKA

BRZJAVNI NASLOV: D. D. V LJUBLJANI (Miklošičeva 10)

TELEFON ŠTEV.: 2057, 2470, 2979

Vloge nad Din 500.000.000.-

PODRUŽNICE: Bled, Novi Sad, Kranj, Sibenik, Maribor, Kečevje, Celje, Sombor, Djakovo, Split. Kapital in rezerva nad Din 16.000.000.-

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje

Poslovne zveze s prvovrstnimi zavodi na vseh tržiščih v tuzemstvu in inozemstvu

Popolnoma varno naložite svoj denar v

Vzajemni posojilnici

v Ljubljani, r. z. z. o. z.

na Miklošičevi cesti poleg hotela »Union«

Hranilne vloge se obrestujejo

najugodnejše

Rentni davek od obresti hranilnih vlog, kateri znaša circa pol odstotka obresti, se ne odtegne vlagateljem. Varnost nudijo lastna palača, nadpolovica celnic hotela »Uniona«, hiše in zemljišča. Krediti v tekočem računu. Posojila proti poročstvu, vknjižbi na posestva itd. Denar se naloži lahko tudi po poštini položnicah.

Izdelujejo se najnovejši modeli otroških in igračnih vozičkov, triciklji, razna novejša dvokolesa, šivalni stroji in motorji. Velika izbira. — Najnižje cene. — Ceniki franco.

Tribuna F.B.L., tovarna dvokoles in otroških vozičkov Ljubljana, Karlovska cesta št. 4. 191

Špecertisko in kolonijalno blago, umetna gnojila, cement itd. itd.

dobavlja

Gospodarska zveza v Ljubljani